

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาวิจัย

“ประเทศไทยบรรพบุรุษของเราละชีวิตมาเพื่อปกป้องผืนแผ่นดินมาด้วยเลือดเนื้อ ด้วยชีวิต แต่เสียดายตอนนี้ ท่านนายก เขาไม่ให้เรียนประวัติศาสตร์แล้วนะ ฉันก็ไม่เข้าใจ เพราะตอนที่ฉันเรียนอยู่ที่สวีตเซอร์แลนด์ ไม่มีประวัติศาสตร์อะไรทำไร แต่เราก็ต้องเรียนประวัติศาสตร์ของสวีต ฯ แต่เมืองไทยนี้ บรรพบุรุษเลือดทาแผ่นดิน กว่าจะมาถึงที่ให้เรา นั่งอยู่กันอย่างสบาย มีประเทศชาติ เรากลับไม่ให้เรียนประวัติศาสตร์ ไม่รู้ใครมาจากไหน เป็นความคิดที่แปลกประหลาด”

พระราชเสาวนีย์ในสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2551 ที่ ทรงห่วงใยการเรียนการสอน “ประวัติศาสตร์ไทย” วิชาที่บ่มเพาะลูกหลานไทยได้รู้จัก เข้าใจ และภาคภูมิใจถึงรากเหง้า และความยากลำบากของบรรพบุรุษที่เสียเลือดเนื้อสร้างชาติสร้างแผ่นดินก่อกำเนิดมาเป็นชาติไทย

นับว่า พระราชเสาวนีย์ของพระองค์ท่าน ได้กระตุ้นให้นักวิชาการต้องหันมามองว่าเราให้ความสำคัญกับวิชาประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะประวัติศาสตร์ไทยมากน้อยเพียงใด

หลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2503 ได้จัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์แยกออกมาเป็นรายวิชาหนึ่งต่างหาก และเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงมาใช้หลักสูตรประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ได้จัดวิชาประวัติศาสตร์ เป็นส่วนหนึ่งของหมวดวิชาสังคมศึกษา โดยจัดในลักษณะ การบูรณาการ ต่อมามีการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 แบ่งการเรียนการสอน เป็น 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ กลุ่มภาษาไทย กลุ่มคณิตศาสตร์ กลุ่มวิทยาศาสตร์ กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มศิลปะ กลุ่มการงานอาชีพและเทคโนโลยี กลุ่มสุขศึกษาและพลศึกษา และกลุ่มภาษาต่างประเทศ

วิชาประวัติศาสตร์กลายเป็นส่วนหนึ่งในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งกลุ่มสาระการเรียนรู้ดังกล่าว ได้กำหนดสาระที่เป็นองค์ความรู้ไว้ 5 สาระด้วยกันคือ

- สาระที่ 1 ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม
- สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม
- สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์
- สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์
- สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

ปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็น 1 ใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ เน้นการมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก โดยกำหนดสาระการเรียนรู้ไว้ 5 สาระด้วยกัน ประวัติศาสตร์เป็นสาระที่กำหนดให้เป็นรายวิชาพื้นฐานที่แยกออกมาเป็น 1 รายวิชา ไม่ต้องบูรณาการกับสาระอื่นๆ มีการกำหนดเวลาเรียนไว้อย่างชัดเจนและกำหนดตัวชี้วัดชั้นปีและตัวชี้วัดช่วงชั้นเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง

แม้ว่าจะมีการเห็นความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์ โดยการระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา ในมาตรา 23 (1) ระบุว่า “ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2542: 2)

วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา มีอยู่หลายประการ ได้แก่ การพัฒนาความเป็นพลเมืองดี โดยให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวความเป็นมาของมนุษยชาติในอดีต โดยเฉพาะในประเทศหรือท้องถิ่นของตน ทำให้นักเรียนมีความรัก ความผูกพัน ความภาคภูมิใจ ความจงรักภักดีต่อชาติตน รวมถึงการมีความรับผิดชอบในประเทศของตนอีกด้วย ความรับผิดชอบต่อประเทศของนักเรียนนี้เอง จะทำให้นักเรียนตระหนักได้ว่า หน้าที่ความเป็นพลเมืองดีที่มีต่อประเทศของตนควรเป็นอย่างไร (สิริวรรณ ศรีพหล 2554: 132)

ประการต่อมา การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ยังมุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์เหตุการณ์ที่คล้ายคลึงกัน และนำมาเป็นวิถีทางการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน (Allen, 1967: 291 – 293)

วัตถุประสงค์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการสอนวิชาประวัติศาสตร์ คือ การพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล สอนให้คิดเป็น โดยการสอนให้นักเรียนรู้จักการคิดวิเคราะห์ต่อหลักฐานหรือเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์นั้นน่าเชื่อถือหรือไม่เพียงใด และยังสามารถเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และรู้จักการปรับตนเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น (สืบแสง พรหมบุญ 2523: 35-36)

การวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศสหรัฐอเมริกา ว่าแต่ละประเทศมีการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์อย่างไร โดยเน้นการศึกษาเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา วิธีสอนประวัติศาสตร์ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะการพัฒนากระบวนการคิดและการสร้างจิตสำนึกความรัก ความภาคภูมิใจในชาติของตน การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ รวมทั้งการวัดและประเมินผลการสอนวิชาประวัติศาสตร์

การศึกษากิจการการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ระหว่างสองประเทศจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ โดยการศึกษากิจการการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในโรงเรียนของประเทศไทย และของประเทศสหรัฐอเมริกา การที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของโรงเรียนในประเทศสหรัฐอเมริกานั้น เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นสังคมที่มีลักษณะพหุวัฒนธรรมและพหุเชื้อชาติ แต่การสอนวิชาประวัติศาสตร์สามารถหล่อหลอมให้นักเรียนอเมริกัน มีจิตสำนึกและความภูมิใจในความเป็นมาของประเทศตน

อนึ่ง วิชาสังคมศึกษานั้น ประเทศสหรัฐอเมริกาจัดว่าเป็นต้นแบบของการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน โดยเฉพาะปรากฏการณ์ของสังคมศึกษาแนวใหม่ (The New Social Studies) ในราว ค.ศ. 1960 โดยแนวคิดของบรูเนอร์ (Jerome S. Bruner) และบลูม (Benjamin S. Bloom) มีอิทธิพลมากที่สุดต่อการปฏิรูปหลักสูตรสังคมศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกาจนก่อให้เกิด “สังคมศึกษาแนวใหม่” (Michaelis, 1992) และได้แพร่หลายไปยังนานาประเทศอย่างรวดเร็ว

ผลการวิจัยยังนำมาสู่แนวคิดใหม่ ๆ ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทยอย่างเป็นระบบและมีรูปแบบของการจัดการเรียนการสอนที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริงได้ เพื่อทำให้วิชาประวัติศาสตร์ไทยได้รับการพัฒนาองค์ความรู้ที่ถูกต้อง พัฒนาให้นักเรียนไทยมีกระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ รวมทั้งการสร้างจิตสำนึก ความรัก ความภาคภูมิใจ และการเสียสละของบรรพบุรุษของชาติ ซึ่งจิตสำนึกดังกล่าวจะนำไปสู่ความสามัคคีและความรักในชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์อย่างแท้จริง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของโรงเรียนในประเทศไทย และประเทศสหรัฐอเมริกา โดยศึกษาในโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในด้านต่อไปนี้

- 1) การจัดหลักสูตรรายวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา
- 2) วิธีสอนวิชาประวัติศาสตร์
- 3) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์
- 4) การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์
- 5) การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

2.2 เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

4. ขอบเขตของการวิจัย

4.1 รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยและพัฒนา

4.2 ประชากร ได้แก่

1) เอกสารเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในประเทศไทยและประเทศสหรัฐอเมริกา ในด้านการจัดหลักสูตรรายวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา วิธีสอนประวัติศาสตร์ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ และการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

2) ครูสังคมศึกษาที่สอนการศึกษาระดับพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 34 (เชียงใหม่) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 (ราชบุรี – กาญจนบุรี) และสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 (นครศรีธรรมราช – สุราษฎร์ธานี)

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 **วิชาประวัติศาสตร์** หมายถึง วิชาที่สอนเกี่ยวกับเรื่องราวของมนุษย์ในอดีต วัฒนนาการของมนุษย์และสังคม รวมทั้งความสำเร็จและข้อผิดพลาดของมนุษย์ วิชาประวัติศาสตร์จัดเป็นสาระที่ 4 ที่อยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้หนึ่งในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

5.2 **วิชาประวัติศาสตร์ไทย** หมายถึง วิชาที่สอนเกี่ยวกับความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย เพื่อให้นักเรียนมีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

5.3 **วิชาประวัติศาสตร์อเมริกัน** หมายถึง วิชาที่สอนเกี่ยวกับความเป็นมาของประเทศสหรัฐอเมริกา ตั้งแต่การก่อตั้งประเทศ จนกระทั่งปัจจุบัน

5.4 **การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์** หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในโรงเรียนที่ครอบคลุมด้านการจัดหลักสูตรรายวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษาด้านวิธีสอนวิชาประวัติศาสตร์ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ ด้านการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

5.5 **การจัดหลักสูตรวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา** หมายถึง การพัฒนาหลักสูตรวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา โดยเริ่มจากการกำหนดจุดหมาย การกำหนดเนื้อหาสาระ การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินและปรับปรุงหลักสูตรตามลำดับ

5.6 **วิธีสอนวิชาประวัติศาสตร์** หมายถึง วิธีการสอนที่นำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาเป็นพื้นฐาน ได้แก่ วิธีสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ วิธีสอนโดยการแก้ปัญหา และวิธีสอนโดยการสืบสวนสอบสวน นอกจากนี้ยังมีวิธีสอนแบบต่าง ๆ ที่ครูผู้สอนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ ที่สำคัญได้แก่ วิธีสอนโดยการอภิปราย วิธีสอนโดยการแสดงบทบาทสมมุติ วิธีสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง และวิธีสอนโดยการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้

5.7 **การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์** หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ได้ดียิ่งขึ้น และกิจกรรมการเรียนรู้จะช่วยส่งเสริมให้การเรียนวิชาประวัติศาสตร์มีคุณค่ามากยิ่งขึ้น

5.8 การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ หมายถึง การใช้ สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ได้แก่ สื่อประเภท โสตทัศน สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อภาพและเสียง และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ส่วนแหล่งเรียนรู้ ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ สำหรับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในระดับประเทศและในระดับท้องถิ่น

5.9 การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ หมายถึง การวัดและ ประเมินพฤติกรรมด้านความรู้ความเข้าใจในวิชาประวัติศาสตร์ เจตคติและค่านิยมในวิชา ประวัติศาสตร์ และทักษะในวิชาประวัติศาสตร์

5.10 รูปแบบการจัดการเรียนการสอน หมายถึง ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนที่เป็น ระบบสอดคล้องกับแนวคิดและหลักการการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ ที่จะทำให้เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนด้านมโนคติทางประวัติศาสตร์ พัฒนาทักษะ กระบวนการ และพัฒนาเจตคติและค่านิยมทางประวัติศาสตร์

6. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

6.1 ได้องค์ความรู้ด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของโรงเรียนในประเทศไทย และประเทศสหรัฐอเมริกา

6.2 ได้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในระดับประถมศึกษาและ มัธยมศึกษา ซึ่งจะนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย